

Т. В. Родіонова

старший викладач кафедри кримінального права, кримінального процесу та криміналістики

КРИМІНОЛОГІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ МІСЦЯ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ

Характеризуючи громадські місця, науковці виокремлювали різні істотні ознаки, що, на їх погляд, відображають предметний зміст цього поняття. Зокрема конститутивною ознакою поняття «громадські місця» називалися «суспільна значущість» для задоволення культурних, ідеологічних, політичних, естетичних, економічних та інших інтересів великої кількості людей [1, с. 44]. Визначення громадських місць зустрічаються й у деяких нормативних актах, де головним чином наводиться орієнтовний перелік цих місць. Наприклад, у Законі України від 16 грудня 2012 року «Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого

впливу на здоров'я населення» громадське місце розуміється як частина (частини) будь-якої будівлі, споруди, доступної або відкритої для населення вільно чи за запрошенням, або за плату, постійно, періодично, час від часу, в тому числі під'їзди, а також підземні переходи, стадіони [2].

За такого підходу безпідставно до категорії громадських місць не потрапляють відкриті частини території, призначені для спільного використання невизначеним колом осіб, наприклад, вулиці, площі, парки, сквери, дороги тощо. Визначення громадських місць наводиться в Інструкції про єдиний облік злочинів від 25 травня 2010 року, затвердженій Генеральною прокуратурою України, згідно з якою під останніми розуміються місця, що використовуються громадянами для спільної роботи, відпочинку, пересування, проведення масових заходів та інших потреб (вулиці, площі, вокзали, аеропорти, магазини, кафе, бари, ресторани, музеї, клуби, пляжі в період їх роботи, а також транспортні засоби громадського користування під час перебування в них громадян, ділянки лісу, поля під час проведення на їх території організованих масових зібрань) [4].

Звідси слідує, що громадські місця визначають об'єкт адміністративно-правової охорони. Водночас вони впливають і на визначення об'єкта кримінально-правової охорони, оскільки громадський порядок охороняється й кримінально-правовими засобами.

Як відзначає Г. О. Пономаренко, охорона громадського порядку здійснюється з метою запобігання правопорушенням, створення необхідних умов для реалізації прав, виконання обов'язків і задоволення інтересів всіх і кожного, для спокійної праці та відпочинку громадян [3, с. 226-227]. Найголовніше те, що такі стандарти поведінки стосуються усіх без виключення, хто перебуває у громадських місцях і в їх дотриманні зацікавлені всі члени суспільства. Звідси зростає роль останніх в організації суспільного життя, підтриманні його моральних засад і окресленні території загальносуспільного значення, яку необхідно максимально убезпечити від правопорушень і злочинних посягань засобами здійснення правоохоронної діяльності відповідних державних структур.

Тож, функціональним призначенням громадських місць є окреслення території, в межах якої виникають і є чинними

правовідносини з охорони громадського порядку, у тому числі і від протиправних посягань проти власності. Це, так би мовити, територія захисту спільних інтересів у соціальній безпеці невизначеного кола осіб.

Приватна сфера життя громадян, як і виробнича сфера, відокремлені від громадського життя усіх членів суспільства. Тут не представлені публічні інтереси громадськості, тому у межах зазначених сфер не виникають відносини громадського порядку, і, відповідно, не може існувати громадських місць. Також не є громадськими місцями місця загального користування за місцем мешкання: сходи, площадки сходів, горища, підвали, ліфти житлових будинків, території підприємств, установ та організацій. Разом з тим територія громадських місць включає будівлі, споруди, а також їх частини, до яких є вільний доступ. Перебування у таких місцях накладає обов'язок дотримуватися загальноновизнаних чи спеціально регламентованих правил поведінки, порушення яких заподіює шкоду публічним інтересам і суспільним цінностям, поставленим під адміністративно-правову чи кримінально-правову охорону.

Для з'ясування кримінологічного значення громадських місць в механізмі вчинення злочинів перш за все необхідно класифікувати ці місця за певним критерієм. В основу такої класифікації доцільно покласти критерій ступеню контрольованості громадських місць суб'єктами охорони громадського порядку. Від того, в яких із них вчиняються злочинні діяння, залежить вирішення багатьох кримінологічних проблемних питань.

Зокрема, коли йдеться про насильницькі злочини, вчинення їх у громадських місцях свідчить про стійку антисоціальну установку особистості злочинця, якого не зупиняє те, що місце вчинення злочину не просто є громадським, а ще й таким, що знаходиться під постійним контролем органів правопорядку. Класифікація громадських місць дозволяє здійснити відповідну класифікацію злочинів, що вчиняються в таких місцях, що у свою чергу забезпечує більш глибоке з'ясування сутності того чи іншого виду злочинів та зрозуміння механізм їх детермінації.

Література

1. Комарчук В. Категорія «громадський порядок» у теорії та практиці адміністративного права [Текст] / В. Комарук // Радянське право. — 1990. — № 2. — С. 43-46.
2. Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення [Електронний ресурс] : Закон України від 16 грудня 2012 року. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua> — Назва з екрана.
3. Пономаренко Г. О. Управління у сфері забезпечення внутрішньої безпеки держави: адміністративно-правові засади [Текст] : монографія / Г. О. Пономаренко. — Х., 2007. — 350 с.
4. Про єдиний облік злочинів [Електронний ресурс] : Інструкція, затверджена Генеральною прокуратурою України № 21/84/293/126/18/5 від 25 травня 2010 року. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua> — Назва з екрана.